

Jon Mirande

POEMAK

Fitxategi hau “liburu-e” bildumako alea da,
liburu elektronikoen irakurgailurako prestatua.

Liburu gehiago eskuratzeko:

<http://armiarma.com/liburu-e>

Iturria: *Ilhun-argiak / Claroscuros*, Jon Mirande (Felix
Maraña eta Felipe Juaristiren edizioa). UPV-EHU,
1992.

<http://klasikoak.armiarma.com>

Egileari buruzko informazioa:

<http://zubitegia.armiarma.com/?i=225>

ILHUN-ARGIAK

MAITARZUN

Ekhia jaiki zeneko
Neskari muthil bizkorrak:
«Nehoiz ez haut ahantziko!»

Ondikotz! Haize gogorak
Horbela iroaiten ditu
-bai eta zin ezhilkorrak...

Zenean ekhia sarthu
Bertze batekin hitz-hartu
Zuen bethi maitatzeko.

NESKATXAK

Neskatxak, maite zaituztet,
hamabortz urtheko neska
-haur segailok, gazi-gezok.

Zuen begi-aintziretan
ezinbertzez gainbetheak,
hondatzen naiz, ithotzen naiz

Neskatxak, zuek zarete
ezti gozo, esne, gari
ene gose handietan.

Bazabiltzan
ahizpa gazte bi dantzan
(zein eremutan, ahantz dut...)

Heien beso luze-luzeek
niri eresiz ziostaten
ziraun-poema samin bat.

Ur-ezpondan biak zeuden
elkharri laztanka, maitez
bulhar zuriak ikhara,

iztar guriak ihesi.

Sorthu orduko urtzen zan
ene gogorapen oro.

Han, palmadoi horlegian
gogoan nebiltzanak
ezin erranak dirade.

Han, palmadoi pherde hartan
erori ziren neskatxak
elkharren besoetara.

Non zan hori? Zer egun zan?
Ala dena gau-amets bat
izan othe da bakarrik?

Herriminez, ezin-minez
erdiratzen zait bihotza
arrats luzetik goizera,
lo gabea.

JAUREGI HOTZEAN

Jauregi hotzean
aitoren-alhabak
nigar dagi.

Goizetik joana da
zalduna gurudat
-noiz dathorke?

Mendietan elhur,
haizeak urduri,
zeru goibel...

Egunen luzea
bakhar-bakharrikan
othoitzetan!...

Elhurte zurian
zeinbat odol-istil,
odol urdin...

Nasaiki jan dute
hilbeltzeko zakhur
gosetuek.

Nafar jauregian
andere gazte bat
beltzez jantzi.

AMETSETARIK

Nihaur gauerdiz nintzan barda,
Biotz hotzean elhur-min
Amets bideetan galtzen nintzan
Ez ba zinan, maitea, jin.

Ez ba zinan arimaz heldu
Haragiz nintzelarik lo,
Lotarik zure begi blüa
Ezagun nizun eni so,

Et' ezpainetan zure ezpaina,
Potka... Orduan atzarri naiz:
Nihaur ninduzun berriz ere...
Zertako, ai, atzarri naiz!

PIGALLE

Raymonderi

Zohardi zan,
Pigalle-zeruan izarrak
phiztu ziran
-puten sabelean arno beltza botz-kantuz.
Nihaur kaleetan
aitzina, horditu ezina
puten arnoa kantariaz...
...egarri,
zure bilha, Raymonde
gabats ederra, barez bar.
Raymonde, soin humoa, mahats humel
Pigalle-ko mahastietan,
arno indazu nire ahorako
zazpigarren goian izarrak
dakhuzkidan!

ILHUNABARREZ

Gelatto zuri garbian
Neska dago
Ilhe gorrien orrazten,
Ilheak ilhunabarrez
Gorriago...

Gela ixil-ixilean
Zerk derauko
Begi zoharrak beltzitu
Athean jo du norbaitek,
Hor dirausko

(Mintzo aphas, ahopetik):
«Neska gazte,
Ni naun berriz ethorrita,
arren, ideki iezadan
Baihaut maite.

Ni naun, zaldiz ethorrita,
Nire kutun,
Hurrundikan, hain hurrundik!...»
Haren bihotzak ordea
Ez du entzun.

Neska gelatto zurian
Bera dago,
Gau-itzalaren beldurrez
Haren begi zabalegik
Zabalago.....

OIANONE

Gelan sarthu ginenean
Gauerditan ilhunean,
Mundua egin zan mutu
Zuten izarrek kantatu
Biok etzan ginenean.

Oianone! Oianone!
Gau hunetan zaitut ene;
Larru legun eta zuri,
Bulhar samur, sabel guri,
Nire neska Oianone.

Ezti bakhanez bethea
Zure matxantto maitea
Urtzen zan ene ahora,
Zabalik lore antzera
Eta gozokiz bethea.

Zure baratzeko borthan
Arrotz batek jo du. Bertan
Sarbidea emaiizu
Zamar baithakar pisu,
Ez dezagula utz borthan!

Gauko oihanetan lasterka
Zure gainean zaldizka,
Behor zalhu eta bizkor,
Gau bideetan gaindi, mozkor
Banaramazu lasterka.

Ezpain likhits, esku lizun,
Atseginetan jakintsun
Bulharretik belhaunera
Haragi biok ikhara,
Jauzten zaitut, neska lizun!

Hiltzen naizela dirudi:
Batetan mila su-ziri
Ene burmuinetan sarthu...
Botz-uhinak uzten gaitu
Hilik garela irudi.

Egin du irri Ilhargiak;
Hesten zaizkiola begiak
Neskatilak erraiten dau
Esker onetan othoitz haur,
Dantzularik Ilhargiak:

«Gora izan hadi, Suge,
Hi haizenik ene Rege,
Hi haizenik ene Jainko
Gau huntan eta bethiko,
Urrhe-buztaneko Suge!

Hathorkit berriz laztanik;
Janhari gozo ba dut nik
Ene baratzean are
Ezti gehiagorik Hire
Bil ezak berriz laztanik».

Suge laztana nekhatu
Zan ordea... loak hartu...
Ezti loreetan etzanda
Atsedean hartzen ari da,
Gaizoa baita nekhatu.

Ene maitea, moxu bat
Has dezantzat bertze hainbat!
Sugea baitatza lotan
Indarren bihurtzekotan
Oi! emaiizu moxu bat...

AKHELARRE

Kanpoan gauerdi
horstoen firfira
-auhen bat dirudi
Izarrak non dira?

Kanpoan ilhuna:
nehon ez argirik
ikhara, ilhuna,
zuziena baizik.

Akher hil bat datza
bere odolean
Sorginak dabilta
leize hozpelean.

Dathorkeieneko
urrhezko thronu bat
su-aurrean dago
Aingeruarentzat.

Sorginen leizean,
lizun, bilhuts-gorri,
bilhoak haizean,
neska bat dantzari...

Oi zu neska lerdin
oin-beso arinak,
zuga du atsedin
Satan nagosi onak!

Jo' zazute txistu
eta danbolinak
egizute kantu
gauazko Reginak:

«Argi-Ekharlea
goresten zaitugu.
Geure zaintzailea,
gaur hel zakizkigu!»

Emeki, poliki
Sugarrak dira hil,
gau beltzak baitaki
dela goiza hurbil.

Sorginak itzali,
dantzak hamaitu-ta.
Oilarren azali
ezagun... Goiza da.

IGELAK

Aintziko urerat
ilhargi-laurden bat erori zan
zuri, jori,
gauko zitu zori:
igelek jan dute, igeltto igeldariek.

Orain, berriz,
intzirika dagoz igel, igelttoak.
igel, igeltto xoroak...

Gau-minean
aintziko igelek dute, ai, ei!
ilhargi-min.

ORHOITUZ

Zaldi beltzak irrintzika zeuden;
Sutan ziran inguruko zelhai
Gorak. Hartzen genduen atsedean,
Alhargunen intziriez alai.

So ziraden, bekhaitz, saiak oro
Giza-hiroz ok-egin beharrez.
Garoetan neska sabel naro
Zaurituen odola nigarrez...

Gau joriak zithal hotz zerion:
Geure bihotz-min-gai' ta zorion
Orhoitua gizaldiz gizaldi.

Lagun! Hilkar-lore baratzetan
Genbiltzanok, ilhargi zuritan,
Noiz dukegu, ditzirant, Eguerdi?

ERESI

Aineza gal bizia goiz batez,
Iskiludun, ixil eta zutik
Gudian, lur zahar hunen maitez,
Mendietan etsaien eskutik.

Ainendi hil gazterikan, nihaur,
Ikurrinik et' ikurrik gabe,
Ezpainetan othoitzik ez, burhau
Itzalik ez, baikor, ez herabe.

Ainitza gal hats, arima odol
Hiretako, ene jainko-eidol
Zaharra, Lur! mendi-gudu baten,

Iguzkiek inguruz inguru
Nire soin haur, berriz sor haiduru
Hirietan lo, garrez jo lezaten.

LILI BAT

Loretan dago aspaldi huntan
gure begien eder delarik,
gure bihotzen gorotzak baitu
ongarriztatu et' ernarazi.

Eder da... Haren hatsak, ordea,
zithala ba du, herio-hazi:
ilhuntzen ditu gogo argiak,
ilhauntzen ditu argiak oro.

Hilherri-lili horren zithalak,
hezur zaharren hautsak hazirik,
erhanik ditu aiten leinuak
eta zainhiltzen gaitu semeok...

Lili haur ene landetan ere
aspaldi huntan ezin hila dut,
nahiz lpharrak astintzen duen,
nahiz kiskailtzen duen Hegoiak...

Ai! goragotik ethorri-haizeek
ailezate jo ene landetan
et' eiharraraz «itxaropena»
izena duen zithal-lili haur!

ZERGATIK

Zergatik ikasi
ahanztekotz gero
ikasiak oro?

Zergatik ikhusi
hainbertze lurralde,
hainbat, hainbat jende?

Ezer ezin eutsi...
Zergatik laztandu?
Zergatik higuindu?

Bihar edo etzi
ni non naiz izango?
(Ai, ez naiz ordongo,

Nigar dagit asko
soin 'ta bihotz-minez,
irazeki minez)

Zergatik, zertako

-nork erranen eni?-

hemen... hor... han... ni... (ni?)

HARRIZKO JAINKO BATI

Hunat gaur berriz gathozen Heure ganat
Basoihaneko Jaungoiko harrizkoa.
Heure loaldi luzetik atzarri haiz,
Mailu-baheak daduzkak esku banan.
Baina gizaldi huntako gizattoak
Heure zuzentzaz ez dituk gogoratzen...

Lehen, lurraren gaztaro-egunetan,
Itxasgorrira ekhia zioala,
Hilgai otsanak, haiztoaz hil-erhanak
Hire hituen harrizko aldaretan
Ikhusak! Jauna: harzara, haiztodunik,
Hor gaituk, lehen ginenak Hire seme.
Basoihanean ginenaz orhoit gaituk;
Hilgai berririk badukek aldarean,
Esku aratzez hiretzat guk erhanik.

Ekhi zaharrek inguru egin die,
Goizalde gazte hunetan jaiki hadi!
Heure bahean gizonak baha itzak,
Heure mailuaz jo ezak etsai oro;
Guri, Aita On, emaguk indar eta
Gure kastari Sirats on betirako.

ORZIREN TTUNTTUNA

Orzi-ren ttunttuna dabil soinutan
Ezerezaz gaindi rhythmua heda.
Huna! ttunttunaren dantza-hotsetan
Ezereza uhin bilhakatu da.

Soinu uhinetan agertu-eta
Biraldatuz doa izaiki oro
Ttunttunak jo arte dantzaren beta:
Jaio 'ta hor izan eta igaro.

Hotsaren uhinek darabiltzate
Izaiki guztiak goiti behera
Lehen goizetik gaua hel arte:
Bethi berdin dira, nehoiz ez dira.

Orzi dantzariak ttunttun-hotsetik
Ixuri daroaz suzko uhinak;
Izaiki bakhoitza iragaitetik
Ikhuz bitza suon bere orbanak.

Jainkoaren esku ezkerretikan
Sua itzali da eskumaldera,
Izaikiak oro suzko errekan
Iragaiten dira, beheiti gora.

Bethikotz sortzen du ttunttunak uhin
Iragaitza hunek bethikotz dirau;
Halatan hor-izan den oro, behin
Hor date berriro, lehen zen arau.

Baina ttunttun-hotsak urrhena duke:
Gaua horra dathor, sua erhandu.
Izanen da berriz bethiko bakhe,
Uhinen lilura hamaituren da.

OHIKO JAINKOARI

Eli, Eli

lamma-sabakthani?

Josu bar-Joseph, Nazarethen zinaudelarik
Tenplu-heipean hitzal eta hitz emaiten,
Oi zergatikan hor etzaitu Judu zar batek
Judako zuhain gazte hori, jo 'ta moztu!

Josu bar-Joseph, ebili naiz zure elizetan
Ezkoen suan bihotz sor haur sutu nahiz
Nuen orduon, Rabbi, zure baithan sinhesten
(Eta ondikotz! aingeruen baithan ere...)

Josu bar-Joseph, ikasleak zurekin ziran
Zuk ereitean nola gari goi-elheak
Ni ere izan nauzu mintzo nire anaiei;
Bainan anaiok erran dute hitz haur: «Ertzo».

Josu bar-Joseph, badut othoi egin gauerdiz,
Argizagia begi makhur so zan etoi
Eta zuk aldiz utzi nauzu... Zergatik arren?
Zergatik arren, on hotsezko Jainko Josu?

Josu bar-Joseph, badut burhau 'in zuri aitziz:
Biotzean osk baintuen zazpi ziraun
Zeure munduon soilik nago - edozein zakhur
Zoriontsuago bizi da ni bainoago.

Josu bar-Joseph, deithu zaitut haizeen artetik
Hilbeltz erdiko gauhil hartan zurtz eta zut,
-Argizagia ezpain hertsiz parrez zegoen-
Zeure zerutik deus ez duzu ihardetsi.

Josu bar-Joseph, gaztaroan maite zindudan.
Maitakeri hark noradino nau iroan...
Gaur, Judu-seme, gutartera itzul bazinde,
Gurutzifika zindezaket nik osteria.

NIL IGITUR MORS EST...

Oi uda-egun azkendu haur!
Kirol-ez, hurrek zahar-amets...
Atheetan, haatik, maitaleak...
...egia dela ustez. Ala
nik duta uste, arratsetan?

Maitez gor, gautar maitaleok:
gizenden landa-baratzetan
beleak dagoz, hitz egile.
Kharrikan haurrok, zaharregi:
alhan da harra zituetan.

Itzalak gelan izigarri;
hots eta hitzak, areago.
Despotês, hel! Hel! Sinheslegai
egun bainago bildur handiz!
-Deiok ordea alpherretan.

Bakhea jin da. Nondikoa?

Niago utzi ahal naute
bi jainko-bele ahantziek
-mirariz hitzak, zergari txar
zirenak, itzalarazirik-.

Jai eder neure jauregian
liburu benak hertsia-eta
zuhur izanak gutietsiz;
mintzo dut ezen niagoan
-ez hemen, ez gaur- ez-jainko bat.

Gizendak eri zirelarik
Bizi-min deithu minbiziaz,
mintzo zan, ixil, ez-jainkoa;
«Deus ez da» zion «herioa:
EZ dena EZin daiteke hil».

Et' EZak oro zituen jo:
hiriak, haurrak, maitaleak
-eta botz neukan bihotzean,
hil-bildur deithu gezur-minaz
gizendak eri ziradela.

UNDINA

Itxaso urrunen harmonietan
uhinen alhaba jaio zinaden.
Geroztik zabilta zure orhoitzan
izaro gardenak ezin eriden,

Eguerdi handiko iguzki-sapak
erre izaroak. Hegoialderantz
itxasneskak dantzan -zure ahizpak-
dihardute hantxe, bainan zuk ahantz...

Eta, dela hantxe zohardi thipil
uhin geldituen gainean, gauetan,
itxasneskak oro, elkhar maitez, bil
deitez leihorrerat argizaritan.

Zuk ahizpen dantzak utzi dituzu,
irrikaz jin zara izotz-aldera;
elhur, iphar-haize, gaupe odeitsu
hor dituzu: gure ganat jin zara.

Geroztik zabilta gure iphartar
itxaso hotzetan. Noizetik behin
beha zagozkigu, bihotzean har;
eta guk so' ginda bazoaz arin.

Ontzitan jarraikiz gizon-ametsa...
...bainan alpherretan ihes joan zoaz
et' itxaslariak, beldur itxesa,
itzuli behar du arraun-indarraz.

Minetan daukazu giza-gogoa,
ainigma zaitugu adimeneztat.
Nor zara? Ala bethi gezurrezkoa?
Gogorapen, ala irudi soil bat?

OTSO

Bortz izar gori ortze-goian
eta basoan ez argirik
aztiak dagoz ikharatan
aztiaturik ikur hori

izar gorion pentagramman
lo-hasman dautza bertz' izarrak
baso gerizan atzar dira
otsoak eta gizotsoak

oihan-bidean ergelen bat
oihuz dihoa berantean
gizon soilari so zitzaizkion
otso ixilak giza-begiz

otso-ar eta -eme latzak
giza-blasphema bihotzean
gauazko bide-joilearen
haiduru ziran geldituak

oihan beltzeko bidesketan
ezin helduan zihoala
esku eiharrez zuhain hilek
bahitu dute galtzerako

bortz oihuk eta bortz ausikik
gizerhaiteka egin dute
bainan ortze-goi beltzagoan
izar goriak itzal dira.

ITXASUNTZI ZAHARRA

Zeiharka zethorren untzia
bide zehaztuak utzia
baleran zebilen uretan
zurbil mariñelak zubitik
so ziran, joan zoon urari.

vela beltz zabalak haizeak
goizaldebako lui hezeak
joiten ez zituen haboro
eta arraunak oro geldirik
aurrera badarik zihoan.

oihal beltz hiruki zabalak
arratseko aize jabalak
hunki ez arren, zerk zeroan
untzi hori arin aurrera?
mariñel ixilok dakite.

lurralde adeitsu jathorren
albotiko bidez zethorren
arbatu gabean untzia
lur on irritsuak izanak
gatik, ez ziraden gelditu.

izaro soinundun ozenak,
aintzinako jainko zuzenak
heietan baitziran jauresten
marmorezko etxe goretan,
gelditu ordea ez ziran.

mendi, lur, elhurtza guritan
dizdir argizari zuritan,
zahartu zuhurren egoitzak
bele iragarleen elhaide,
han ere geratu ez ziran.

izaro heiotan neskatzak
ekhi-urrezko soin exkaxak
ondartzan zautzanak irrikiz,
mariñelen solhaz-gain bakhan,
eta han geratu ez ziran

ez irlak ekhitan, ez lurrak
jaunsten zituenak elhurrak,
zekhusten guztitik deus ere
gogarako ukhan ez zuten
aintzina joan ziran untzian.

untziak zekhartzan hil soak;
hartaratu itxas-usoak
begira bat eman ondoren
heganatzen ziran urruti
untziko gizonak urruinduz.

untziko uraren lankaden azantzaz,
ez iguzkiaren erlantzaz
axoltzen ez ziran batere
hoik untzilariok: alphertu
baitziran bideko asperraz

untzia ber-ogüz utzirik,
bihotz-minak oro hezirik
hondamen haiduru zegozen,
nahi endurregiz ez ausart
untzia suthautsez jauzaraz.

ZAKHUR HIL BATI

Zakhur zahar bat errekan
-nehork ez jakin nondik jini-
zakhur bat zoan errekan
uretan gaindi, arhin, hilik.

Ur luminos, hotx, gardenek
laztantzen zuten berhilkia;
sorgin-orratz botz, lerdenek
miresten zuten sarraskia.

Goizean goiz urera jin
arrantzaleek agurtzen zuten.
Noizean noiz, arrantzaleen
hamu tzarrek sistatzen zuten.

Naosiak atzo itho zun
zabar egin baitzan zahartuz:
Landeretan etzaten zan
landan behiak ezin zainduz.

Norat, erradak, errekan
uraren hotxez konkorturik,
norat ba hoa itsurat,
hilaren hotzez gogorturik?

Geldit' ezina *-nevermore-*
behar dukeka joan aitzina?
Geldit' ezina, gaixo hor
Azken-Egunerakoan?

Azken-Eguna hurrun da;
hartara gabe hor lirina
hirotan ezeztatu zan...
...Haizeak darama urrina.

Ur luminos, hotx, gardenek
ahantzi zuten sarraskia;
sorgin-orratz botz, lerdenek
entzuten orhoit berhilkia...

Nik soilik, arima baithan
usnatu nizun hil usaina.
Nik soilik nire Ekklêsian
dut ohoratu hil anaia.

PARANOIA

Zurrun gor bat kateetan dilindan
Arimako urkhabe goratik:
Euli beltzek botzezko firrindan
Jan arren, hor dago beti zutik.

Haur ilhortu baten ezurtxoak
Neska-lehen-odolaz nahasiz
Egiten du sorgin den atxoak
Maitagailu bat, on dena guziz

Guk ordea zer dagigu hemen
Kantatuz goiz-arrats Miserere,
Minak orhoit gure zahar amen

Eta zainduz, ez jakinik ere,
-gure symbol eta gure itzal-
Urkhatu haur urkhabean martzal!

LARUNBAT ARRATS

Ostatu-terrazetan

(giro da gaur)

haur legunak lagun, senhar-emazteak

erdi lo, erdi so

-hirihanditarzunez gainezka soak-

iragaileei ongi-nahian;

botoiletan

thu margodunak dizdir ederkiro.

Herri-baratzetan,

neskatxa txukunok solhaz zintzo

dute herri-baratzetan!

bainan ai! uda-zaiak urratzen zaizkie

agure lizun, begi zorrotzen behatzetara...

Gautar poeta batek, urkhamendi bilha,

neurthotsetan kantatzen dio gauari;

hordi bat dela uste izaiteko da.

Gautzenago delarik
itzal-zokhoetan
gartzen,
loratzen
dira
paiderasten maitarzun minkorrak.

Nonbait
markisa xahar bat mahain-ingurarazlea
iratxo lotsatuak bil eta hil
ari da, atso zatarra!

Hoteletako
hirur ehun frankotako geletan
atsegin-neska nekhatuak
mokoka zekhenekin,
mokoka zikhinekin
belhaunetako minez auhenka,
zer bizitza...

Larunbat-arratsa da,
beharra zan;
astegunetako langile bizkorrak
kinemataratzen dira taka-taka

edo oheetara, ikhuzi ondoren
bihar igandeko
oinak, soinak eta oro
ur-zirripen burbul zolietan;
ongi da! Jainkoak benedikata begira ditzala
bihar arteo beren oheetan
lo-zurrungan eta -nahiz ez goseak-
ezkur-amets bat dutela.

Larunbat-arratsa da:
Parise, puta zahar, lotara doa
...ni ere bai.

KAMA-GOLI

(Motzaileen hizkuntzan)

Hiretzat goli kherautzen dinat
erromeetako gazin mendroa
ene muirako mandro londo
mol loloena ene khertsiman.

Hire dui ankhai baro, kaloek
pekhautzen nine kamatze-jakaz
phiria hautsiz erromenitzat
letu hindudan latziaz geroz.

Zoan mitxaia panintinora,
pindro dantzariz texalitzen zan,
haize khilaloz txokiak upre...
-ni hari kuti, dibilotua.

Zethorren txaiia pindro dantzariz
panin parnoa paninekoan
dekhatu nuen dibezi hartan:
dekhatu-eta kamatu nuen.

Kherean txiautu nintzan harekin,
erantzi nauzkon haren trin sokak,
erantzu naukon gata parnoa
txaribelerat eramaitean.

Txaribelean zuautu duiok
zuatzekorik gabe latzian,
latzi guztion dutik gabean...
...phekautu nintzan kamatze-jakaz

Heure kamatzez phekautzen niagon,
kalo-kastako neure mindroa,
ene mol lolo eta mandroa,
ene latzien duta haizen hi!

BESTE ZENBAIT POEMA

EDER BATI

Beraz, Eder, ez zera
Etorri dei gunera
Naiz otoitz egin nik.
Its ordea ez nago:
Zuretzago geiago
Ez dut maitasunik.

Iruditzen zitzaitan
Zeudela zure baitan
Atse danak -atzo.
Gaurgero, neska gazte,
Eskua dut emazte,
Eutsiko zait zintzo.

Andere biotz aizun,
Damutuko ez zaizun
Ni utziz, nork daki?
Bai orduan alperrik
Ez dizuket eskerrik,
Eskua dut aski.

Andere begi urdin
Zu joanik ere berdin
Bai pozik naizela!
Nerau neronen jabe,
Besteen bearrik gabe
Jainko bat bezala.

EUSKALDUN ZINTZOEN BALADA

*(Aldi berean Ortzi euskal jainkoari
zuzendu gabe othoitz bat dena,
zintzo ez den batek eginik).*

Soin zabal, zalhu, txapeldun,
Euskaldun eta Fededun,
-Handi baita- sudur mintzo,
Zintzo dira, o! hain zintzo
Eta barnez oro zaldun...
... Nahiz arrunt den azala
(Izaitetik hek bezala
Ortzi Jaunak zaint' nazala).

Ilhunpean zeuden lehen
Bainan JEL argia goihen,
Jautsi baita Euskadi-ra,
Argiturik bizi dira
Ahalikan eta zeheen
Demokrat onen gisala.
(Argitzetik hek bezala
Ortzi Jaunak zaint' nazala).

Jakintza badute anhitz
Atso-, haur, eta zuhurt-hitz
Badakite politika,
Pilota, dantza, kantika
Bai eta kantu ez likits-;
Leitzen dakite Misala
(Leitzetik heiek bezala
Ortzi Jaunak zaint' nazala).

Trebe izaiki tekhnikan
Joritzen dira Amerikan;
Haatik, han ere zintzoki
Elkartzen dira Batzoki
Abertzaleetan; ez bakan
Joaiten, han ere, elizala
(Joritzetik hek bezala
Ortzi Jaunak zaint' nazala).

Aphezak eta auzaphezak
Benedikatu ezkontzak
Egiten dituzte bethi
Onetik landa hobeti
Dastatzekotan -aratzak

Diren neskekin, ontsala.
(Ezkontzetik hek bezala
Ortzi Jaunak zaint' nazala).

Bainan ahanzten zitzaitan
Hospatzea neurthitzotan
Heien jaunzdura jathorra:
Ongi zuritu athorra
Dute jaunzten igandetan,
Bihotzaren zuriz ala?
(Zuritzetik hek bezala
Ortzi Jaunak zaint' nazala).

IGORTE

Nola juduen baitzinen
Zintzo diren Euskaldunen
Jaun zara, Jahve, gisala
Neu, zer ere zaitan jinen,
Zintzotzera hek bezala
Ortzi-k utzi ez nazala.

PARIS BEURET

Paris-ko kale batean
Etxe zikiñen arean
Bat dago zikiñagoa,
Iluntzen bai-dit gogoa
Aren aipatzeak berak,
An bertan dut lan egiten
Axotez beztuz paperak.
Seiak yo arte ezin erten
Asperten naiz, lor betean,
Büro zikintsu batean.

Nire lankide bikañak
Ditut adixkide miñak;
Goizero agurtzen naute
...Ixilik, bai naute maite
...Nola debruak Yainkoa.
Ari dira, bele antzo
-Koa, koa, koa, koa-
Besten gatik gaizki mintzo:
Bizkor dituzte mingañak,
Nere lankide bikañak.

Goizian goizik yaiki-ta
Lanera noa... erresta...
Biotza yartzen zait makal
Salan sartzean aldikal
Entzuten ditudanean
Atso txar guziak oro
Besteen yorratzen lanean,
Aotik izuriz oro;
Ez dute uzten izketa
Goizean goizik asi-ta.

Büruko emakumeak,
Lodiak, orobat meak,
Danak dirade itsusi.
Nor-nai yoan leike igesi
Aiengandikan, al ba-lu...

Nik aiekin egon bear
-Orrek dit egiten dolu
Orko ordu luzeak zear-
Nik, eusko aitor-semeak!
Oi, debru emakumeak!

Maiz seruari so nago,
Naiz arek mindutzenago
Nauan, konturatu ala
Or egon behar dudala.
Bañan, miñak uxatzeko,
Asten naiz idazten neurtitz,
Euskal-neurtitz eder asko,
Batzu ezti; batzu bortitz
-Neuk dudan bezala gogo-:
Seiak-arte ortan nago.

Orrela, büro batean,
Atso iztunen artean,
Pasatzen ditut egunak,
Iluntzen bai-dit gogoa
Aien aipatzeak berak.
Gero-ta zoroagoa,
Axotez beztuz paperak
Beuret-ko büro maitean
Paris-ko kale batean...

JAI GAI

Enaizu maite. Ez erran: ba-dakit.
Ez erran hitz bat e-begit etxit
Ez zerra, beha zaude hor khantin
Gaiai beha, beitzeiku gaia jin.
Zitian lo nihauk manahatu dit,

Othoitu dit, lamiña beita gai
Zaharra. Lagun dut et' entzun nai
Bai oren hunen egon niz haidu!
Itzalez et' izarrez bethe 'tu
Zeliak... eta zu, lo zir' orai.

Enaizu maite. Haatik gaur khantin
Ba-zutut, buiya ene suñ-hegin,
Eskia think enin besutan lo,
Egun junez ohitzen ez habo,
Ahazten eman dula ohit-min...

Ez ohit junaz. Hemen zira gaur.
Altzuan zutut nula ene haur
Ttipia haur-begiak zerra, bai;
Eniak zuri so, zur' arimai,
Bi arimen muga dakigun jaur!

Enaizu maite... egunaz. Bena hor
Argizagia ikhus arra sor:
Zilhar-argitan jarri du Sargia.
Maitia, zu enekin, alegia
Lo, haren jei-deiai ez egon gor...

...Utzazu jei-gai huntan zure bi
Ezpaiñ gozuez goza nadin ni,
Utzazu txesta dezan en'ahuk
Nulako gozo 'tutzun zuk bilhuk,
Udui argizagizko ezti fi.

Enaizu maite -hala diozu. Zer
Zeit eni, haatik, -ene zire ber
Gai huntan -erdi sutan, erdi hotz-?
Gai hunak khorpitzer du botz
Emanen, eta bake bihotzer:

Ez lotsa izan, ene hau, othoi,
Bekhatu del' egiten dugun hoi.
Nurk daki bekhatia zer dene?
Ez zuk, ez nik!... Zerbait dakit hale
Zirela eder badakit doi-doi.

Orai naizunez maite zuk, eztai
Orano ere, -bena berdin zait...
Zertako 'tugu hitz higatu hoik
Gaiherdiz nik, lamiña -gaiak joik,
Maithatu zutut: hori aski zait.

GODU ABESTIA

Ixkiludun, ikurriñak goitituz,
Gudariak lerrokatu dira.
Etsai odolgorri danak garbituz
Goazen oro indarrez aurrera.
Nausien aginduen aiduru
Gudarako danok gaude prestik.
Lau-Buru dala gure goiburu,
Goazen ikur deunaren atzetik.
Gogoratzuz anai illen egiñak
Gaitezen sar azken gudaketan.
Laster gurutz beltzezko ikurriñak
Eraikiko ditugu orotan.

ORTZI-REN ZALDUNEN GUDU KANTA

Ortzi jainkoen Jauna, kasta goihen Aita,
zaitzagula zuzenez onhets eta maita.
Etsaien oinpetzekotz ordua jin baita,
borroka bortitz hontan iguzu garhaita.

Nahiz hautsiak izan Zure aldareak
gaitzets ez gaitzazula gu bekatoreak:
berreraikiren ditu gure adoreak,
berriz izanen dira gainean lorak.

Zure herria zenak ukatu bazaitu
Goizerriko zitalak gaixtarazi baitu,
geure karra bederen ezin da hamaitu,
Zure zaldunak gara, haidor eta haitu.

Harzara bozten gaitu Ortziren izenak
lurraren gaztaroan Haren haur ginenak:
entzun itzazu, Jauna, gure boz ozenak
berriz ere kantatzen azali lehenak.

Luzaz egon da lurra Zu itzul haiduru;
gaur eguzki zaharrak, eginik inguru,
lehen bezain gorririk eman du leinhuru.
Agur Ortziren soa, zeruko Lauburu.

Otso-eme higuinak egozten du hagon
ortziren atabala delakotz ezagun:
haren hiltzeradino guduka dezagun,
haren beldur ez izan Ortzi deno lagun.

Lo zen Herensugea jaunak iratzarri
eta Bere eskuinean hura du ezarri,
kristar okelez gose, odolez egarri,
datorren hilketari egin du batzarri!

Belar tzarra bezala Ortziren aihotzak
trenkatzen 'tu etsaiak, egoizten hil-hotzak;
ez ditu lagunduren jaungoiko arrotzak,
landa gizenduren du gizonen gorotzak

LARRAZKEN GAU BATEZ

(edo «the mad pride of intellectuality»)

Magdalenae dilectissimae meae

Larrazken-gau bat zen izar gabea,
Jarria nintzen sutondoan, hotz,
Arrotz bat antzo jendartean motz
Ezin garhaituz gogo-herabea;
Ez alegera eta goibel ez,
Goganbeharrez, egin zirelako
Geiak, gizonak, hil-iruditako
Joiterik landa Gauak hegalez.

Ez zen izarrik, bainan begi zohar
Lehen haur zena zegokidan so;
Goganbeharrak egin ziran lo
Emazte zela nendinean ohar,
Hil zen phindarra zezanean phitz
Ene sutoian haren soin zintzoak
-Haren mihiatz (ustez) sormintzoak,
Arimarenak, zegidala hitz.

Odolak berhez gaduzka hargati
Nahiz odolez biok garen bat,
Emazte-haurra ez da niretzat
Nahiz den nire izanaren zathi.
Ene jorana zilhegi ez zait,
Amets alpherra ezin aipha dirot,
Bizi-nahian ez dakidan hirot
Naski ahanzten dakikek noizbait?

Arima-gauan argi zen ezkoa
Hil du jelosez ene jakintzak,
Dakialarik ene arimak
Ez dugula alde othezko jainkoa
Bainan ahoa ezti zuen, doi
Zen haren soina goi-ametsotara
Zer naska dudan ariz jakin ara!
Zer hotza dudan, banaiz bihoztoi!

AMSTERDAMEKO ORHOITZAPEN BAT

*«La, tout n'est qu'ordre et beauté
Luxe, calme et volupté».*

(Baudelaire, L'invitation au voyage)

Atzerri hontan nola ez laite
ene gogo enoa?

Nephentes ordez beharrik ba dut
jaunen garagar arnoa:
jasan ahala hurrupaturik
Paristik hurrun ba noa.

Lanhoak oro mozkor horailak
barreiatu rik ni baithan
barneko soaz berriz dakusat
sekul' ahantzi ez zaitan
Amstel-ondoko hiri maitea
zeinen lillura derraita.

Amsterdameko kaletan gaindi
berriz narama orhoitzak
etxe naroak ikhusten ditut,
botz ixilaren egoitzak;
betha litzake arima batek,
han, bere aiho bakhoitzak.

Itsasontziek, lur guztiaren
egin ondoren inguru
zekarten portu lpharrekorat
Sorthaldearen leinhuru;
urbidetako ura ordea
berde zen, eta ekhuru.

Baldin parketan bazen atsedan
lore goiztarren artean,
lantegi eta lankhuetarat
jende ariok joaitean
zuten antz zintzo 'ta zentzatu
kalvindarrean zatean...

Kalvinismurik othe zen aldiz
nengienean paseiu
karrika bero hersietarik,

ostatu eta bar theiu
hetan maitharzun ez-ohituek
ba zutelarik entseiu...?

Utzirik gibel eme bero 'ta
gizon mozkorren multzoak,
nindabilano parketan, hurran
haur goiz-loratu gozoak,
ene zentzuak oi! ez ziraden
kalvindar eta zintzoak...

Lore heietan, Bessie, gaur zutzaz
bertzerik orhoit duta nik?
ez, zu bakharrik, irriño batez
ene ondoan etzanik,
Blue-jean gorritan gorputxo bera
ferekuz gose jadanik...

Guztia balitz ere gezur bat
garagar-arnoz sorthua
zure orhoitzak daut populkatzen
gaur Pariseko mortua,
amets duela nere bihotzak
Amsterdameko portua.

Zeuri eskerrak, Amsterdam, edo
jainko-edari onari,
esperantza bat bihotz-ondoan
athea joka zait ari,
erdiz jostakan, benetan erdiz
bainan eztiki kantari!

Esperantza bat oraino denik
ur berdearen kolore
edo haur-eme baten soaren...
Ukhan dezala ondore
nik baratzetan, behin, harzara
biltzeko zenbait goiz-lore...!

Ipharraldeko Amsterdam hori,
zor derauzkizut eskerrak
utzi dautazun amets-ondoko
esperantza so ederrak
dauzkidalakotz are zohartzen
gaur Parisen bazterrak.

TXORIONTASUN

Egun batez nuelarik
Biotza txit gaixoa
Edanikan geiegitxo
Eusko-ardo goxoa,
Entzun nuen oianean
Kantuz eusko-xoxoa.

Pino baten adar-puntan
Pino sendo, jaso,
jarria zen, ta nik hara
Eman nuen pausoa
Hurbildikan entzutekotz
Kantan eusko-xoxoa.

Euskeraz zuen kantatzen
Bere txori bertsoa,
Gorapaituz Lege Zarrak
Ta Jainkoa, zintzoa
Baitzen pino hartan kantuz
Zegon eusko-zozoa...

Esan nion: «Ulertzen dut
Nekez zure mintzoa,
Hain delakotz jori, landu,
Sakon eta jaso,
Bainan eder duzu botza,
Goitar eusko-zozoa!

Txoritxoa, gaua da ta
Illuna da basoa,
Ez al duzu beldurrikan?
Oi! baletor otsoa?»
-«Jaunaz beste, deusen beldur
Ez da eusko-zozoa».

Esan nion: «Biotza dut
Eroria, lazoa...
Zure kantak al ba leza
Berriz ekar jaso!
Nai zaitut bai musuz bete
Zato eusko-zozoa».

Estu nuen eni kontra
Txori polit gaixoa,
Eman nion egatxetan

Musu bero gozoa
Eta nere poz negarrez
Busti nuen xoxoa.

Esan nion: «Entzutekotz
Zure kanta gozoa
Beste pino baten ondo
Zai da nere auzoa,
Haren gana orain zoaz
Arin, eusko zozoa!»

Egatu zen pinoz pino
Poztu oian osoa,
Zeruraino jaikia zen
Eusko pino-basoa...

Eta pino bakoitzean
Egondu zen xoxoa.

EUSKALDUN LAMINEI

Aingeru harroak, heren-suge hotzak
Adonaien zeru agorretan zutik,
Hik, giristinoa, gorets itzak...
Beude goian neure gatik

Niketz, oi! ahizpok, jainkosa pollitak,
Andere Lurraren lehen-jaiok haur,
Lilluraturikan zuen lurtar kantak
Zuetan dut ustea gaur.

Aintzina herri hau zuena izan da,
Jentil-harrietan jarrita zegoen
Zuendako esne, gurin: oberenda
Giza-bihotz eta gogoen.

Geroz zuen hatzak elas! dira galdu
Ibai ta leizeetan, eta gure baitan;
Latinez otoituz zaituzte ohildu
Gizon beltzek elizetan.

Judaiar Baalen neu sinhestun ez naiz,
Jentilen odola niregan badabil
Asaben modura gaur dagizuet: maiz,
Gauaz ager guri hurbil,

Aintzina bezala emeezue berriz
Zuen jakintzaren urrea jendeeri,
Alait' ezazue musuz eta irriz
Zeru-minez dena eri,

Morturik etorri sinesmen arrotza
Euskal Herritikan aizinezate ken
...Eragina baitu euskaldun bihotza
Lur Amaren gana zeken...

SANGUIS MARTYRUM

*Europar sinhesmengandik bizia eman duten
Euskaldun sorgiin,
azti eta belhagileen orhoitzapenetan.
Jon Mirande*

Ene herri on bakezalea,
eliza zuriz bethea,
Goizerritiko Jaungoikoaren
herri hautetsi maitea.

Hire zerua garbi duk, kheak
Hegoak ditik ohildu;
ohiarzun gabe hire orhoitzan
auhenak dituk ixildu...

Zuen auhenak, ene arreba
plazetan erhauts eginak,
gizon beltz heiek erre zaituzten
Euskalerriko sorginak!

Sekula zuen martyrioa
ez da khantatu euskaraz.
Niketz orhoit naiz: dietzadala
bertso berriak sortaraz.

Zinez alpherrik hil zaretea?
Galdu zarete orozbat?
Ezin da... ezen zuen odola
date pagano-hazi bat.

Zuen odolaz erein 'tutzue
Europako laur hegalak,
zuhaniek eta zuen ahizpek,
oi! aphez-eme aphaltak.

Belhaunik belhaun zueri esker
da begiratu azkarra
geure lainuak asmaturiko
theologia zaharra.

Zuen arima Gazte-Lurrean
kontsolaturik daudenei,
arartekotzat harturik eta,
egiten diet egun dei.

Zuen bitartez hunki ailitza
zorioneko egoitzak
Ortzi-Thor edo Akher Beltzari
nik dagiodan othoitzak:

Zu, eta beste jainkoak ere
hor zineten aspaldi,
gure arrazak adonatuak
gizaldirikan gizaldi,

Mari munduko, basajaun-jainko
okher jakitun osoa,
jainkosa zaintzen zenituztenak
ibaia eta basoa,

hil ez zaituzte gizon-beltz hauiek,
lotan zaudete bakharrik;
gure bihotzak adi 'tzazue,
jaiki zaitezte, atzarrik!

Baal arrotza ukhatzen dugu,
zuentzat berriz sagara
eginen dugu aldareetan
zathozte, arren! zain gara.

EDERRAK

Arrainak eder errekan
Eder herriko karrikan,
Gaua orduko ibilten diren
Putxa maiteak herrokan.

Eder herriko eliza;
Elizan dago Elisa
Othoitz egiten senda dadintzat
Senhargaiaren penisa.

Nire neskaren ederra
Behar den legez nork derra?
Nektar da haren sabel ahoak
Ixurten duen elderra.